

PLAN ZADAŃ OCHRONNYCH PLB PUSZCZABORECKA PLH OSTOJA BORECKA

SPOTKANIE 1

2012.09.06

**INFRASTRUKTURA
I ŚRODOWISKO**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

GENERALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA

REGIONALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA
W OLSZTYNIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

CO TO JEST SIEĆ NATURA 2000?

- Dyrektywa w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dyrektywa Ptasia) (tekst pierwotny: 79/409/EWG z 1979 r.; tekst jednolity: 2009/147/WE z 2009 r.)
- Dyrektywa w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk fauny i flory (Dyrektywa Siedliskowa) (92/43/EWG z 1992 r. z późniejszymi zmianami)
- Łącznie dyrektywy te stanowią podstawę tworzenia sieci Natura 2000

N2000 - GŁÓWNE ZAŁOŻENIA I ZASADY

- **Założenie: Wyisłki ochronne w skali Europy skupić na tych obszarach, które dla zagrożonych gatunków i siedlisk są najważniejsze (większa efektywność działań)**
- **Główne zasady:**
 - **Obszary ważne dla określonych gatunków/siedlisk wyznaczyć na podstawie kryteriów reprezentatywności i objąć ochroną prawną**
 - **W wyznaczonych obszarach:**
 - **Poddawać ocenie oddziaływania na N2000 wszystkie przedsięwzięcia**
 - **Wszelkie wątpliwości dotyczące oddziaływań rozstrzygać na niekorzyść przedsięwzięć (zasada przeczorności/ostrożności)**
 - **Zapobiegać wszelkim pogorszeniom stanu siedlisk/populacji**
 - **Podejmować działania zapewniające „właściwy stan ochrony” siedlisk/populacji**

OSOP Puszcza Borecka

- **Utworzony rozporządzeniem Ministra Środowiska w 2004 r.**
- **Około 190 km²**
- **Gminy:**
 - **Kruklanki (99 km²)**
 - **Kowale Oleckie (77 km²)**
 - **Świątajno (10 km²)**
 - **Banie Mazurskie (10 km²)**
 - **Gołdap (10km²)**
 - **Pozezdrze (0,6 km²)**
 - **Wydminy (0,1 km²)**
- **Zdecydowanie dominują lasy (88%); 6% - wody; 6% tereny rolne i zabudowa (głównie trwałe użytki zielone)**

SOOS OSTOJA BORECKA

- **Zatwierdzony przez UE jako obszar o znaczeniu dla Wspólnoty w 2008 r.**
- **Około 253 km²**
- **Lasy – 76%**
- **Wody – 6%**
- **Tereny rolnicze i zabudowa – 18% (głównie trwałe użytki zielone)**

ZAKRES TERYTORIALNY PZO

- Jeden wspólny Plan Zadań Ochronnych dla OSOP i SOOS
- Z zakresu terytorialnego PZO wyłączone tereny zarządzane przez Nadleśnictwo Borki, ponieważ obowiązuje tam plan urządzania lasu sporządzony wraz z prognozą oddziaływania na środowisko (art. 28 ust 11 pkt 3a Ustawy o ochronie przyrody)

PLAN ZADAŃ OCHRONNYCH

- Podstawa prawna:
 - Ustawa z dnia 16 kwietnia 2008 r. o ochronie przyrody
 - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla Obszaru Natura 2000
- Status prawny: akt prawa miejscowego, ale nie może zawierać powszechnych zakazów i nakazów, a jedynie określać działania do wykonania przez określone podmioty

PLAN ZADAŃ OCHRONNYCH

- Zakres i struktura:
 - Ustalenie terenu objętego PZO
 - Ustalenie przedmiotów ochrony
 - Ustalenie instytucji kluczowych dla zarządzania/gospodarowania obszarem
 - Zebranie istniejących materiałów, w tym o strukturze własności, użytkowaniu gruntów, planach/programach/projektach dotyczących obszaru

PLAN ZADAŃ OCHRONNYCH

- Zakres i struktura (c.d.):
 - Stan przedmiotów ochrony
 - Zagrożenia
 - Cele działań ochronnych
 - Działania ochronne, w tym:
 - Ochrona czynna,
 - Utrzymanie/modyfikacja metod gospodarowania
 - Monitoring realizacji działań ochronnych
 - Uzupelnienie stanu wiedzy o przedmiotach ochrony
 - Zwiększanie powierzchni siedlisk/ siedlisk gatunków będących przedmiotem ochrony

PLAN ZADAŃ OCHRONNYCH

- Zakres i struktura (c.d.):
 - Monitoring stanu przedmiotów ochrony
 - Wskazania do dokumentów planistycznych
 - Przesłanki do sporządzenia planu ochrony
 - Weryfikacja Standardowego Formularza Danych i granic obszaru

Finansowanie realizacji PZO

- *Art. 36 ust. 3 Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody:*
 - „Jeżeli działalność gospodarcza, rolna, leśna, łowiecka lub rybacka wymaga dostosowania do wymogów ochrony obszaru Natura 2000, na którym nie mają zastosowania programy wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, regionalny dyrektor ochrony środowiska może zawrzeć umowę z właścicielem lub posiadaczem obszaru, z wyjątkiem zarządców nieruchomości Skarbu Państwa, która zawiera wykaz niezbędnych działań, sposoby i terminy ich wykonania oraz warunki i terminy rozliczenia należności za wykonane czynności, a także wartość rekompensaty za utracone dochody wynikające z wprowadzonych ograniczeń”.

Finansowanie realizacji PZO

- Na zwrot kosztów dostosowania działalności do wymogów ochrony PZO nie mogą liczyć:
 - Lasy Państwowe
 - dzierżawcy jezior i gruntów rolnych stanowiących własność Skarbu Państwa
 - mogą liczyć rolnicy, którzy realizują programy rolnośrodowiskowe
- Zawarcie przez RDOŚ umów z ewentualnymi innymi podmiotami, które będą musiały dostosować swoją działalność do wymogów ochrony PZO, nie jest obligatoryjne

Finansowanie realizacji PZO

- Powyższe ograniczenia odnoszą się tylko do kosztów dostosowywania działalności gospodarczej, rolnej, leśnej, łowieckiej lub rybackiej, a nie do kosztów działań o charakterze stricte ochronnym (ochrony czynnej)
- Art..39 Ustawy o ochronie przyrody:
 - „Koszty związane z wdrożeniem i funkcjonowaniem sieci obszarów Natura 2000 w zakresie nieobjętym finansowaniem przez Wspólnotę są finansowane z budżetu państwa, a także z budżetów jednostek samorządu terytorialnego oraz ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej.”

PRZEDMIOTY OCHRONY

- CO TO JEST PRZEDMIOT OCHRONY
 - Podstawa prawna: Rozporządzenie MŚ z 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000
 - W przypadku SOOS przedmiotami ochrony mogą być siedliska przyrodnicze z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej i gatunki roślin i zwierząt (innych niż ptaki) z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej
 - W przypadku OSOP przedmiotami ochrony mogą być gatunki ptaków z Załącznika 2 Rozporządzenia MŚ z dnia 12 stycznia 2011 r. (360 gatunków, w tym zięba)

PRZEDMIOTY OCHRONY (OSOP)

- Kryteria uznania za przedmiot ochrony:
 - > 1% krajowej populacji lęgowej gatunku
 - > 1% przelotnej populacji gatunku
 - > 20 000 osobników gatunków wodno-błotnych podczas wędrówek lub zimowania
 - >5000 bocianów lub >3000 żurawi lub >3000 ptaków drapieżnych podczas wędrówek
 - obszar jest 1 z 10 największych krajowych obszarów gniazdowania gatunku zagrożonego w UE
 - w obszarze gniazduje gatunek zagrożony w skali światowej

PRZEDMIOTY OCHRONY

OSOP PUSZCZA BORECKA

- bocian czarny *Ciconia nigra* (0,8-1,2%)
- gągoł *Bucephala clangula* (1,3-2,5%)
- rybołów *Pandion haliaeetus* (4% populacji krajowej)
- trzmielojad *Pernis apivorus* (0,8-2,0%)
- orlik krzykliwy *Aquila pomarina* (1,0-1,3%)
- jarząbek *Bonasia bonasia* (1,4-2,4%)
- zielonka *Porzana parva* (1,4-2,5%)
- żuraw *Grus grus* (1,1-1,2%)
- samotnik *Tringa ochropus* (1,6-5,6%)
- dzięcioł średni *Dendrocopos medius* (1,2-2,0%)
- dzięcioł biało brzbiety *Dendrocopos leucotos* (2,0-4,5%)
- dzięcioł trójpalczasty *Picoides tridactylus* (0,1 – 1,7%)
- muchołówka mała *Ficedula parva* (0,6-2,5%)
- muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis* (1,5 – 6,8%)

Bocian czarny *Ciconia ciconia*

- Tereny lęgowe: odludne, stare lasy na mokradłach i bagnach
- Żerowiska: mokradła i płytkie wody (strumienie, stawy) w lasach i na terenach otwartych
- Pokarm: ryby, płazy
- Zimowiska: Afryka subsaharyjska
- Populacja w OSOP: 10-13 p. (2 p. w PZO)
- Udział w populacji krajowej: 0,8-1,2%
- Rozmieszczenie w PLB: mapa

Bocian czarny *Ciconia ciconia* c.d.

- **Stan ochrony gatunku w OSOP:**
 - Populacja: FV (siedliska nasycone)
 - Siedlisko: FV
 - Szanse zachowania gatunku: FV
 - Ogółem: FV
- **Zagrożenia (potencjalne):**
 - Osuszanie mokradeł
 - Ingerencja w strefy ochronne gniazd
- **Cele: Utrzymanie korzystnego stanu populacji poprzez zachowanie dobrych warunków siedliskowych**

Bocian czarny *Ciconia ciconia* c.d.

- **Działania 1. Ochrona czynna: niepotrzebna**
- **Działania 2: Utrzymanie/modyfikacja metod gospodarowania**
 - **Tworzenie i respektowanie stref ochronnych wokół gniazd**
–RDOŚ, LP
 - **Ograniczanie użytkowania rębnych siedlisk bagiennych, olsów i łągów**
- **Działania 3. Uzupelnienie wiedzy o przedmiocie ochrony: nie dotyczy**
- **Wskazania do studiów/planów zagospodarowania: nie dotyczy**

Gągoł *Bucephala clangula*

- Tereny lęgowe: stare (>100 lat) drzewostany nad wodami (gnieździ się w dziuplach)
- Żerowiska: zbiorniki wodne
- Pokarm: wodne bezkręgowce – ślimaki, małże, owady
- Zimowiska: zachodnia i południowa Europa, także w Polsce na nie zamrzniętych zbiornikach
- Populacja w OSOP: 20-30 p.
(ok. 20 p. w PZO)
- Udział w populacji krajowej: 1,3-2,5%
- Rozmieszczenie w OSOP:
 - południowy wschód
 - (rejon największych jezior)

Gągoł *Bucephala clangula* c.d

- **Stan ochrony gatunku w OSOP:**
 - **Populacja:** FV (znaczna populacja lokalna, rosnąca populacja krajowa)
 - **Siedlisko:** U1 (gdyby starodrzewi było więcej, populacja byłaby pewnie liczniejsza)
 - **Szanse zachowania gatunku:** U1 (trzeba utrzymać korzystne trendy w leśnictwie)
 - **Ogółem: U1**
- **Zagrożenia (rzeczywiste/potencjalne?):**
 - Redukcja stanu starodrzewi
 - Usuwanie drzew dziuplastych
- **Cele:** Utrzymanie korzystnego stanu populacji poprzez zachowanie dobrych warunków siedliskowych

Gągoł *Bucephala clangula* c.d

- **Działania 1. Ochrona czynna: niepotrzebna**
- **Działania 2: Utrzymanie/modyfikacja metod gospodarowania**
 - **Zachowywanie większej ilości starych drzew w pobliżu jezior/stawów**
 - **Pozostawianie drzew dziuplastych**
- **Działania 3. Uzupelnienie wiedzy o przedmiocie ochrony: niepotrzebne**
- **Wskazania do studiów/planów zagospodarowania: zachowywanie zadrzewień nad wodami**

Trzmiełojad *Pernis apivorus*

(fot. A. Görtler)

- Tereny lęgowe: stare i dość rozległe lasy liściaste i mieszane, rzadziej bory, często w sąsiedztwie terenów otwartych, polan
- Żerowiska: lasy i tereny otwarte (tam, gdzie gniazda błonkówek)
- Pokarm: osy, szerszenie, trzmiele, chrząszcze, drobne kręgowce
- Zimowiska: lasy Afryki równikowej
- Populacja w OSOP: 30-40 p. (22 p. w PZO)
- Udział w populacji krajowej: 0,8-2,0%
- Rozmieszczenie w OSOP:
 - na ogół na obrzeżach puszczy

Trzmiełojad *Pernis apivorus* c.d.

- **Stan ochrony gatunku w OSOP:**
 - Populacja: FV (wysokie zagęszczenia)
 - Siedlisko: FV
 - Szanse zachowania gatunku: FV
 - Ogółem: FV
- **Zagrożenia (potencjalne):**
 - Intensyfikacja gospodarki leśnej (mniej starszych lasów, drzewostany iglaste)
 - Prace leśne w okresie lęgowym (trzmiełojad nie podlega ochronie strefowej)
 - Zalesianie/zarastanie/zatapianie (bobry, mała retencja) śródleśnych polan (żerowiska)
- **Cele: Utrzymanie korzystnego stanu populacji poprzez zapobieganie niekorzystnym zmianom siedliskowym**

Trzmiełojad *Pernis apivorus* c.d.

- **Działania 1. Ochrona czynna**
 - Wykazanie śródleśnych łąk (programy rolnośrodowiskowe dla dzierżawców gruntów ALP) - rolnicy
- **Działania 2: Utrzymanie/modyfikacja metod gospodarowania**
 - Przebudowa drzewostanów na siedliskach grądowych (na korzyść gatunków liściastych) -LP
 - Stosowanie rębni stopniowych i długich czasów odnowienia - LP
 - Pozostawianie kęp starodrzewu -LP
 - Ograniczenie prac leśnych na znanych/ potencjalnych siedliskach lęgowych w okresie od 15 maja do 15 września – LP
- **Działania 3. Uzupelnienie wiedzy o przedmiocie ochrony**
 - Notowanie stwierdzeń/gniazd trzmiełojada - LP
- **Wskazania do studiów/planów zagospodarowania:**
 - Ochrona trwałych użytków zielonych przez zabudowę i zalesianiem

Orlik krzykliwy *Aquila pomarina*

(fot. Daniele Occhiato)

- Tereny lęgowe: starsze, trudno dostępne (często podmokłe) drzewostany liściaste i mieszane w sąsiedztwie mozaikowatych terenów rolniczych z użytkami zielonymi
- Żerowiska: wilgotne łąki i pastwiska, zabagnienia z niską roślinnością
- Pokarm: głównie gryzonie, także inne drobne kręgowce, bezkręgowce
- Zimowiska: tereny otwarte Afryki subsaharyjskiej
- Populacja w PLB: 20-23 p. (10 p. w PZO)
- Udział w populacji krajowej: 1,0-1,3%
- Rozmieszczenie w OSOP:
 - obrzeża puszczy

Orlik krzykliwy *Aquila pomarina* c.d.

- Stan ochrony gatunku w OSOP:
 - Populacja: FV (siedliska bliskie nasyceniu)
 - Siedlisko: FV
 - Szanse zachowania gatunku: FV (zagrożenia dla siedlisk)
 - Ogółem: FV
- Zagrożenia (w większości potencjalne):
 - Rozpraszanie zabudowy (w tym rekreacyjnej) na terenach otwartych
 - Likwidacja użytków zielonych (zarastanie, uprawa, zalewanie, zabudowa)
 - Gospodarka leśna (wycinanie starodrzewi, dominujący świerk na żyznych siedliskach)
 - Elektroenergetyka (kolizje)
 - Zatrucia (pestycydy, ołów)
- Cele: Zachowanie korzystnego stanu populacji poprzez zapobieganie potencjalnym zagrożeniom

Orlik krzykliwy *Aquila pomarina* c.d.

- **Działania 1. Ochrona czynna**
 - Kampania na rzecz wycofania furadanu – OPZ?
 - Badania toksykologiczne padłych ptaków – służby weterynaryjne?
 - Modyfikacja wybranych linii napowietrznych - PE
- **Działania 2. Utrzymanie/modyfikacja wiedzy o przedmiocie ochrony**
 - Pozostawianie kęp starodrzewu na zrębach – LP
 - Przebudowa drzewostanów na żyznych siedliskach - LP
 - Tworzenie stref ochronnych – RDOŚ
 - Narzucanie w decyzjach środowiskowych bezpiecznych dla ptaków rozwiązań przy budowie i modernizacji linii elektroenergetycznych – gminy
- **Działania 3. Uzupelnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony**
 - Rejestracja i monitoring w celu tworzenia na bieżąco stref ochronnych – LP, OPZ, RDOŚ
- **Wskazania do studiów/planów zagospodarowania:**
 - Utrzymanie użytków zielonych
 - Zapobieganie rozpraszaniu zabudowy
 - Bezpieczna dla ptaków modernizacja istniejących linii napowietrznych
 - Nowe linie napowietrzne bezpieczne dla ptaków
 - Zakaz budowy elektrowni wiatrowych

Rybołów *Pandion haliaeetus*

(fot. Mark Baird)

- Tereny lęgowe: bardzo stare drzewa (sosny), platformy gniazdowe, słupy energetyczne,
- Żerowiska: jeziora, stawy
- Pokarm: wyłącznie ryby
- Zimowiska: nad wodami w Afryce subsaharyjskiej
- Populacja w OSOP: 2 p. (2 p. w PZO)
- Udział w populacji krajowej: 4%
- Rozmieszczenie w OSOP:
 - wschodnia część puszczy

Rybołów *Pandion haliaeetus* c.d.

- Stan ochrony gatunku w OSOP:
 - Populacja: U2 (bardzo niska liczebność – utrata 1 pary to strata połowy populacji)
 - Siedlisko: U1 (mało sosnowych starodrzewi, eutrofizacja, obecność ludzi)
 - Szanse zachowania gatunku: U2
 - Ogółem: U2
- Zagrożenia (rzeczywiste + potencjalne):
 - Rozpraszanie zabudowy w pobliżu wód
 - Turystyka wodna i lądowa (niepokojenie ptaków na żerowiskach i lęgowiskach)
 - Eutrofizacja (spadek widzialności w wodach)
 - Kłusownictwo (rybołów jako szkodnik)
 - Gospodarka leśna (wycinanie starodrzewi, przebudowa drzewostanów sosnowych na żyznych siedliskach)
 - Elektroenergetyka (kolizje)
- Cele: Wzrost populacji o 50% poprzez likwidację zagrożeń i czynną ochronę

Rybołów *Pandion haliaeetus* c.d.

- **Działania 1. Ochrona czynna**
 - Kampania na rzecz ochrony rybołowa (rybacy, szkoły, media, samorządy lokalne)
 - Rekonstrukcja gniazd i budowa platform gniazdowych (w tym wykorzystanie istniejących słupów) - OPZ
 - Modyfikacja wybranych linii napowietrznych – PE
- **Działania 2. Utrzymanie/modyfikacja metod gospodarowania**
 - Ograniczenie rębnego użytkowania starodrzewi nad wodami - LP
 - Pozostawianie kęp starodrzewu na zrębach – LP
 - Stosowanie tzw. biomanipulacji w gospodarce rybackiej w celu ograniczenia eutrofizacji, ochrona tarlisk, zarybienia – starostowie w pozwoleniach wodnoprawnych
 - Utrzymywanie użytków zielonych (przeciwdziałanie eutrofizacji) - rolnicy
 - Tworzenie stref ochronnych – RDOŚ
 - Narzucanie w decyzjach środowiskowych bezpiecznych dla ptaków rozwiązań przy budowie i modernizacji linii elektroenergetycznych – gminy

Rybołów *Pandion haliaeetus* c.d.

- **Działania 3. Uzupelnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony**
 - Rejestracja i monitoring gniazd w celu tworzenia na bieżąco stref ochronnych
– LP, OPZ, RDOŚ
- **Wskazania do studiów/planów zagospodarowania:**
 - Utrzymanie użytków zielonych i zadrzewień nad wodami
 - Zapobieganie rozpraszaniu zabudowy nad wodami
 - Bezpieczna dla ptaków modernizacja istniejących linii napowietrznych
 - Nowe linie napowietrzne bezpieczne dla ptaków
 - Zakaz budowy elektrowni wiatrowych

Jarząbek *Bonasia bonasia*

- Tereny lęgowe: lasy i bory o bogatej strukturze wiekowo-gatunkowej, z bujnym i urozmaiconym podszytem i runem, ciekawymi mikrosiedliskami (wykroty, kłody, kamienie, bajorka, itp.)
- Żerowiska: j.w.
- Pokarm: rośliny (pąki, pędy, jagody, kwiat m.in brzozy, borówki, leszczyny, maliny)
- Zimowiska: gatunek osiadły
- Populacja w PLB: 620 - 830 m
(ok.. 30% w PZO)
- Udział w populacji krajowej: 1,4-2,4%
- Rozmieszczenie w OSOP:
 - cała puszcza

Jarząbek *Bonasia bonasia* c.d.

- Stan ochrony gatunku w OSOP:
 - Populacja: FV (jedna z największych populacji w kraju, wysokie zagęszczenia)
 - Siedlisko: FV
 - Szanse zachowania gatunku: U1 (polowania, turystyka)
 - Ogółem: U2
- Zagrożenia (rzeczywiste + potencjalne):
 - Polowania
 - Nasilenie ruchu turystycznego w puszczy
 - Intensyfikacja gospodarki leśnej (upraszczanie struktury lasu, usuwanie martwego drewna)
 - Cele: Utrzymanie korzystnego stanu populacji poprzez likwidację zagrożeń

Jarząbek *Bonasia bonasia* c.d.

- **Działania 1. Ochrona czynna: niepotrzebna**
- **Działania 2. Utrzymanie/modyfikacja metod gospodarowania**
 - Zaniechanie odstrzału – koła łowieckie
 - Stosowanie rębni złożonych, stopniowych
 - Maksymalne wykorzystywanie odnowień naturalnych
 - Pozostawianie martwego drewna
- **Działania 3. Uzupelnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony**
 - Regularne liczenia (co 1-2 lata) metodą porównywalną z zastosowaną w 2010r. – RDOŚ w celu zbadania trendów populacji
- **Wskazania do studiów/planów zagospodarowania: niepotrzebne**

Zielonka *Porzana parva*

(fot. Ahmet Karatash)

- Tereny lęgowe: szuwary trzciny i pałki z wodą o głębokości 0,5-1,0 m
- Żerowiska: jw.
- Pokarm: bezkręgowce, rzadziej rośliny
- Zimowiska: Afryka
- Populacja w OSOP: 25-30 m
(100% w PZO)
- Udział w populacji krajowej: 1,4-2,5%
- Rozmieszczenie w OSOP:
 - Rozlewisko Mazury (za OSOP)
 - Jez. Łażno

Zielonka *Porzana parva* c.d.

- Stan ochrony gatunku w OSOP:
 - Populacja: FV (populacja mała, ale duże zagęszczenie w jednym miejscu)
 - Siedlisko: U1 (rozlewisko Mazury w dobrym stanie, ale wrażliwe na zmiany i małe)
 - Szanse zachowania gatunku: U1 (mała populacja, zagrożenia siedliska)
 - Ogółem: U1
- Zagrożenia (potencjalne? rzeczywiste?):
 - Zmiany poziomu wody na rozlewisku Mazury
 - Niszczenie trzcinowisk (wykaszanie, a na jeziorach - pomosty)
 - Drapieżnictwo (norka amerykańska)
 - Linie elektroenergetyczne (kolizje)
- Cele: Utrzymanie populacji poprzez ograniczenie zagrożeń

Zielonka *Porzana parva* c.d.

- **Działania 1. Ochrona czynna**
 - Ochrona rozlewiska Mazury przed drapieżnikami (odstraszanie, odłów?)
 - Przebudowa linii elektroenergetycznych w rejonie rozlewiska
- **Działania 2. Utrzymanie/modyfikacja metod gospodarowania**
 - Rezygnacja/ograniczenie pozyskiwania trzciny z rozlewiska
 - Kontrola legalności istniejących pomostów -starostowie? RZGW?
- **Działania 3. Uzupelnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony**
 - Rozpoznanie zagrożenia drapieżnictwem
 - Rozpoznanie reżimu wodnego rozlewiska Mazury (RDOŚ, WZMiUW?)
- **Wskazania do studiów/planów zagospodarowania:**
 - W opracowaniach ekofizjograficznych do planów i w planach wskazywać zasięg trzcinowisk na podstawie zdjęć lotniczych
 - Rozlewisko Mazury wykazywać jako projektowany obszar chroniony
 - Nowe i modernizowane linie elektroenergetyczne - bezpieczne dla ptaków
 - Zakaz budowy elektrowni wiatrowych

Żuraw *Grus grus*

(fot. Marek Szczepanek)

- **Tereny lęgowe:** wszelkiego typu płytkie mokradła (olszyny, szuwary itp.)
- **Żerowiska:** łąki, nieużytki, polany, pola
- **Pokarm:** rośliny, bezkręgowce, drobne kręgowce
- **Zimowiska:** Europa Zachodnia , Afryka Północna, Bliski Wschód
- **Populacja w OSOP:** 150-160 p. (40% w PZO)
- **Udział w populacji krajowej:** 1,1-1,2%
- **Rozmieszczenie w OSOP:**
 - Mokradła w całej OSOP

Żuraw *Grus grus* c.d.

- Stan ochrony gatunku w OSOP:
 - Populacja: FV (liczna, ogólnokrajowy i regionalny trend wzrostowy)
 - Siedlisko: FV (pomagają bobry i zmiana zachowań żurawia)
 - Szanse zachowania gatunku: FV (zagrożenia raczej potencjalne)
 - Ogółem: FV
- Zagrożenia (raczej potencjalne):
 - Zarastanie łąk/polan na terenach wodzenia młodych
 - Osuszanie mokradeł
 - Hałaśliwe prace leśne w okresie lęgowym
 - Wykaszanie trzcinowisk
 - Pogarszający się stosunek do żurawia (żuraw jako szkodnik upraw) i ryzyko tępienia przez rolników
 - Linie elektroenergetyczne (kolizje)
- Cele: Utrzymanie korzystnego stanu ochrony poprzez ograniczenie zagrożeń

Żuraw *Grus grus* c.d.

- **Działania 1. Ochrona czynna**
 - Wykaszenie śródleśnych łąk i polan
 - Działania na rzecz rozwiązania problemu szkód wyrządzanych przez żurawie – RDOŚ, OPZ, izby rolnicze
 - Modyfikacja wybranych linii napowietrznych - PE
- **Działania 2. Utrzymanie/modyfikacja metod gospodarowania**
 - Zachowanie istniejących leśnych i nieleśnych mokradeł – LP, właściciele gruntów
 - Ograniczenie hałaśliwych prac leśnych w sąsiedztwie lęgówisk żurawia w okresie luty-czerwiec - LP
- **Działania 3. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony: niepotrzebne**
- **Wskazania do studiów/planów zagospodarowania:**
 - Wykazywanie mokradeł w studiach i planach
 - Uwzględnianie znanych zlotowisk i pierzowisk żurawi w studiach i planach
 - Zakaz obniżania poziomu wód gruntowych na glebach hydrogenicznym (torfy, mursze)
 - Nowe i modernizowane linie elektroenergetyczne - bezpieczne dla ptaków
 - Zakaz budowy elektrowni wiatrowych

Samotnik *Tringa ochropus*

- Tereny lęgowe: olsy i zabagnione łągi olszowe
- Żerowiska: j.w. + mokradła (najczęściej śródleśne)
- Pokarm: bezkręgowce
- Zimowiska: Europa zachodnia , Afryka północna, Afryka subsaharyjska
- Populacja w OSOP: 160-280 p. (40% w PZO)
- Udział w populacji krajowej: 1,6-5,6%
- Rozmieszczenie w OSOP:
 - Olsy i łągi w całej OSOP

Samotnik *Tringa ochropus* c.d

- **Stan ochrony gatunku w OSOP:**
 - **Populacja: FV** (jedna z największych i najbardziej zagęszczonych populacji w kraju)
 - **Siedlisko: FV** (dużo olsów, zabagnionych łągów i mokradeł)
 - **Szanse zachowania gatunku: FV** (zagrożenia raczej potencjalne)
 - **Ogółem: FV**
- **Zagrożenia (raczej potencjalne):**
 - **Zręby zupełne w olsach (utrata siedlisk)**
 - **Osuszanie mokradeł**
 - **Hałaśliwe prace leśne w okresie lęgowym**
- **Cele: Utrzymanie korzystnego stanu ochrony poprzez ograniczenie zagrożeń**

Samotnik *Tringa ochropus* c.d

- **Działania 1. Ochrona czynna – niepotrzebna**
- **Działania 2. Utrzymanie/modyfikacja metod gospodarowania**
 - Rezygnacja z rębni zupełnych na rzecz rębni gniazdowych w olsach
 - Zachowanie leśnych mokradeł
 - Ograniczenie hałaśliwych prac leśnych w sąsiedztwie lęgówisk samotnika w okresie marzec-czerwiec - LP
- **Działania 3. Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony: niepotrzebne**
- **Wskazania do studiów/planów zagospodarowania: niepotrzebne**

Dzięcioł średni *Dendrocopos medius*

- Tereny lęgowe: stare, luźne lasy z dużym udziałem dębu , łęgi olszowe i olsy w fazie rozpadu
- Żerowiska: j.w.
- Pokarm: bezkręgowce (owady i pajęczaki) wydłubywane ze spękań i szczelin w korze
- Zimowiska: gatunek osiadły
- Populacja w OSOP: 230-310 p. (40% w PZO)
- Udział w populacji krajowej: 1,2-3,1%
- Rozmieszczenie w OSOP:
 - Stare grądy, olsy i łęgi w całej OSOP

Dzięcioł średni *Dendrocopos medius* c.d

- Stan ochrony gatunku w OSOP:
 - Populacja: FV (jedna z najliczniejszych i bardziej zagęszczonych populacji w kraju)
 - Siedlisko: U1 (dużo grądów, olsów i zabagnionych łągów, ale struktura wiekowa i gatunkowa zaburzona)
 - Szanse zachowania gatunku: FV
 - Ogółem: U1
- Zagrożenia:
 - Zręby zupełne w olsach, rębnie III w grądach (utrata siedlisk)
 - Usuwanie martwego drewna, drzew obumierających i dziuplastych
- Cele: Utrzymanie korzystnego stanu populacji przez ograniczanie zagrożeń związanych z gospodarką leśną

Dzięcioł średni *Dendrocopos medius* c.d

- **Działania 1. Ochrona czynna – niepotrzebna**
- **Działania 2. Utrzymanie/modyfikacja metod gospodarowania**
 - Rezygnacja z rębni zupełnych na rzecz rębni gniazdowych w olsach
 - Możliwie szerokie stosowanie rębni stopniowych w grądach
 - Pozostawianie drzew martwych, obumierających i dziuplastych
 - Pozostawianie większego odsetka drzew do naturalnej śmierci
- **Działania 3. Uzupelnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony: liczenia co 3 lata**
- **Wskazania do studiów/planów zagospodarowania: niepotrzebne**

Dzięcioł biało brzbiety

Dendrocopos leucotos

- Tereny lęgowe: stare lasy liściaste z bardzo dużą ilością martwych drzew i kłód (grab, dąb, olsza, brzoza, osika)
- Żerowiska: jw.
- Pokarm: larwy owadów wydłubywane ze zbutwiałego drewna
- Zimowiska: gatunek osiadły
- Populacja w OSOP: 12-18 p. (35% w PZO)
- Udział w populacji krajowej: 2,0-4,5%
- Rozmieszczenie w OSOP:
 - głównie stare olsy i łęgi w środkowej i południowej części OSOP

Dzięcioł biało brzbiety

Dendrocopos leucotos c.d

- Stan ochrony gatunku w OSOP:
 - Populacja: U2 (populacja mała, 2x mniejsza niż 15-20 lat temu)
 - Siedlisko: U2 (tylko w nielicznych rejonach puszczy w drzewostanach jest odpowiednio dużo martwych drzew)
 - Szanse zachowania gatunku: U1
 - Ogółem: U2
- Zagrożenia:
 - Usuwanie martwego drewna, drzew obumierających i dziuplastych
 - Zręby zupełne w olsach, rębnie III w grądach (utrata siedlisk)
- Cele: Stopniowa odbudowa populacji przez poprawę warunków siedliskowych

Dzięcioł biało brzbiety

Dendrocopos leucotos c.d

- **Działania 1. Ochrona czynna – niepotrzebna**
- **Działania 2. Utrzymanie/modyfikacja metod gospodarowania**
 - Rezygnacja z rębni zupełnych na rzecz rębni gniazdowych w olsach
 - Możliwie szerokie stosowanie rębni stopniowych w grądach
 - Pozostawianie drzew martwych, obumierających i dziuplastych
 - Pozostawianie większego odsetka drzew do naturalnej śmierci
- **Działania 3. Uzupelnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony: liczenia co roku**
- **Wskazania do studiów/planów zagospodarowania: niepotrzebne**

Dzięcioł trójpalczasty

Picoides tridactylus

- Tereny lęgowe: stare bory świerkowe lub lasy mieszane/olszyny z domieszką starych świerków; niezbędna obecność martwych lub obumierających świerków (posusz czynny)
- Żerowiska: jw.
- Pokarm: owady wydłubywane z obumierających świerków (korniki)
- Zimowiska: gatunek osiadły
- Populacja w OSOP: 1-5 p. (30% w PZO)
- Udział w populacji krajowej: 0,1-1,7%
- Rozmieszczenie w OSOP:
 - głównie stare lasy w rezerwatach i ich sąsiedztwie (Mazury, Borki)

Dzięcioł trójpalczasty

Picoides tridactylus

- **Stan ochrony gatunku w OSOP:**
 - **Populacja: U2** (populacja bardzo mała, mniejsza niż kilka lat temu)
 - **Siedlisko: U2** (tylko w nielicznych rejonach puszczy, w drzewostanach rezerwatowych)
 - **Szanse zachowania gatunku: U2**
 - **Ogółem: U2**
- **Zagrożenia:**
 - **Usuwanie czynnego posuszu świerkowego**
 - **Zręby zupełne w olsach, rębnie III w grądach (utrata siedlisk)**
- **Cele: Stopniowa odbudowa populacji przez poprawę warunków siedliskowych**

Dzięcioł trójpalczasty

Picoides tridactylus

- **Działania 1. Ochrona czynna – niepotrzebna**
- **Działania 2. Utrzymanie/modyfikacja metod gospodarowania**
 - **Pozostawianie czynnego posuszu świerkowego (>20 drzew/ha)**
- **Działania 3. Uzupelnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony: liczenia co roku**
- **Wskazania do studiów/planów zagospodarowania: niepotrzebne**

Muchołówka mała

Ficedula parva

- Tereny lęgowe: stare, cieniste lasy liściaste i mieszane ze znacznym udziałem grabu lub buka
- Żerowiska: jw.
- Pokarm: latające owady
- Zimowiska: Indie
- Populacja w OSOP: 250-500 p. (40% w PZO)
- Udział w populacji krajowej: 0,6-2,5%
- Rozmieszczenie w OSOP:
 - centralna i południowa część puszczy z najlepiej zachowanymi grądami

Muchołówka mała

Ficedula parva c.d.

- **Stan ochrony gatunku w OSOP:**
 - **Populacja: U1** (populacja znaczna, ale zagęszczenia niezbyt duże)
 - **Siedlisko: U1** (znaczna część siedlisk grądowych ma drzewostany o strukturze zmienionej w wyniku gospodarki leśnej)
 - **Szanse zachowania gatunku: FV**
 - **Ogółem: U1**
- **Zagrożenia:**
 - **Skład odnowień i selekcja sztucznie obniżające udział graba i lipy**
 - **Usuwanie martwych drzew (siedliska owadów)**
 - **Rębnie III w grądach (utrata siedlisk)**
- **Cele: Stopniowe zwiększenie populacji przez poprawę warunków siedliskowych**

Muchołówka mała

Ficedula parva c.d.

- **Działania 1. Ochrona czynna – niepotrzebna**
- **Działania 2. Utrzymanie/modyfikacja metod gospodarowania**
 - Pozostawianie w grądach martwych drzew i drzew do naturalnej śmierci
 - Zapewnienie odpowiedniego udziału starego graba i lipy w grądach (ulubione drzewa gniazdowe muchołówki małej)
 - Możliwie szerokie stosowanie w dobrze zachowanych grądach rębni złożonych stopniowych o długim okresie odnowienia
- **Działania 3. Uzupelnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony: liczenie raz na 5 lat**
- **Wskazania do studiów/planów zagospodarowania: niepotrzebne**

Muchołówka białoszyja

Ficedula albicollis

- Tereny lęgowe: stare, lasy liściaste (grądy, łęgi, olsy)
- Żerowiska: jw.
- Pokarm: latające owady
- Zimowiska: Afryka (Zambia, Zimbabwe)
- Populacja w OSOP: 150-170 p. (30% w PZO)
- Udział w populacji krajowej: 1,5-6,8%
- Rozmieszczenie w OSOP:
 - centralna i południowa część puszczy z rezerwatami i najlepiej zachowanymi grądami

Muchołówka białoszyja

Ficedula albicollis c.d.

- Stan ochrony gatunku w OSOP:
 - Populacja: FV (jedna z większych krajowych populacji)
 - Siedlisko: U1 (znaczna część siedlisk grądowych i łęgowych ma drzewostany o strukturze zmienionej w wyniku gospodarki leśnej)
 - Szanse zachowania gatunku: FV
 - Ogółem: U1
- Zagrożenia:
 - Skład odnowień i selekcja sztucznie obniżające udział graba i lipy
 - Usuwanie martwych drzew (siedliska owadów) i drzew dziuplastych (grab, lipa, klon, olsza)
 - Rębnie zupełne w olsach, rębnie III w grądach (utrata siedlisk)
- Cele: Utrzymanie wielkości przez ograniczanie zagrożeń

Muchołówka białoszyja

Ficedula albicollis

- **Działania 1. Ochrona czynna – niepotrzebna**
- **Działania 2. Utrzymanie/modyfikacja metod gospodarowania**
 - **Pozostawianie w grądach martwych drzew i drzew do naturalnej śmierci**
 - **Zapewnienie odpowiedniego udziału starego graba i lipy w grądach (ulubione drzewa gniazdowe muchołówki białoszyjej)**
 - **Możliwie szerokie stosowanie w dobrze zachowanych grądach rębni złożonych stopniowych o długim okresie odnowienia**
 - **Możliwe szerokie stosowanie rębni gniazdowych w olsach**
- **Działania 3. Uzupelnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony: liczenie raz na 5 lat**
- **Wskazania do studiów/planów zagospodarowania: niepotrzebne**

INNE GATUNKI Z ZAŁĄCZNIKA I DYREKTYW PTASIEJ

- Bocian biały *Ciconia ciconia*
- Bielik *Haliaeetus albicilla*
- Błotniak stawowy *Circus aeruginosus*
- Krociatka *Porzana porzana*
- Derkacz *Crex crex*
- Rybitwa rzeczna *Sterna hirundo*
- Rybitwa czarna *Chlidonias niger*
- Dzięcioł czarny *Dryocopus martius*
- Dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*
- Lerka *Lullula arborea*
- Jarzębatka *Sylvia nisora*
- Gąsiorek *Lanius collurio*
- Ortolan *Emberiza hortulana*

PRZEDMIOTY OCHRONY (SOOS)

- Kryteria wg Rozporządzenia z 13 kwietnia 2010 r.:
 - występowanie siedliska wymienionego w Załączniku 1 do Rozporządzenia (siedliska przyrodnicze z Zał. I Dyrektywy Siedliskowej), z uwzględnieniem szeregu dodatkowych kryteriów
 - występowanie gatunku wymienionego w Załączniku 2 lub 3 do Rozporządzenia (gatunki z Zał. II Dyrektywy Siedliskowej) z uwzględnieniem szeregu dodatkowych kryteriów
 - powierzchnia obszaru, która powinna zapewniać skuteczne i trwałe zachowanie siedlisk i gatunków
 - współwystępowanie siedlisk i gatunków
 - powiązanie obszaru z innymi obszarami ważnymi dla zachowania siedlisk i gatunków
- Ogólnie: na ile dany obszar jest ważny dla zachowania siedliska/gatunku

PRZEDMIOTY OCHRONY SOOS OSTOJA BORECKA

- Siedliska wg SDF:
 - Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki wodne z podwodnymi łąkami ramienic *Charetea* (kod 3140)
 - Starorzecza i naturalne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nymphaeion, Potamion* (3150)
 - Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe *Molinion* (6410)
 - Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe) (7110)
 - Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuzerio-Caricetea*)

PRZEDMIOTY OCHRONY SOOS OSTOJA BORECKA

- Siedliska wg SDF (c.d):
 - Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion* (7150)
 - Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*) (9170)
 - Bory i lasy bagienne (91D0)
 - Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (91E0)

PRZEDMIOTY OCHRONY SOOS OSTOJA BORECKA

- Dodatkowe siedliska wg inwentaryzacji z 2007 r.
 - Świeże łąki użytkowane ekstensywnie
 - Łęgi wierzbowe i topolowe (??)
 - Śródlądowe kwaśne dąbrowy (??)
 - Sosnowo-brzozowy las bagienny (??)
 - Brzeziny bagienne (??)
 - Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (??)

Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki wodne z podwodnymi łąkami *Charetea*

- Występowanie: Jezioro Żabinki
- Ocena:
 - Powierzchnia: FV
 - Struktura i funkcja: FV
 - Szanse zachowania: FV
 - Ogółem: FV
- Zagrożenia:
 - Potencjalne: eutrofizacja, rozwój rekreacji
 - Rzeczywiste: znikome

Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki wodne z podwodnymi łąkami *Charetea* (3140)

- **Cele działań: Utrzymać właściwy stan siedliska**
- **Działania 1. Ochrona czynna:**
 - Skanalizowanie wsi Żabinka
- **Działania 2. Utrzymanie/modyfikacja metod gospodarowania**
 - Gospodarka nawozami zgodna z dobrą praktyką rolniczą
 - Utrzymanie trwałych użytków zielonych, mokradeł, zadrzewień w rolniczej przestrzeni produkcyjnej
 - Gospodarka rybacka ukierunkowana na ograniczanie eutrofizacji poprzez tzw. biomanipulację
- **Działania 3. Uzupełnianie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony:**
 - Sporządzenie mapy roślinności podwodnej
- **Wytyczne do studiów/planów zagospodarowania:**
 - Zakaz stosowania gnojowicy
 - Utrzymanie trwałych użytków zielonych, mokradeł, zadrzewień
 - Nowa zabudowa obowiązkowo przyłączona do kanalizacji

Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nymphaeion*, *Potamion* (3150)

- Występowanie: Pozostałe jeziora w granicach PZO
- Ocena:
 - Powierzchnia: FV
 - Struktura i funkcja: U1 (eutrofizacja)
 - Szanse zachowania: FV
 - Ogółem: FV
- Zagrożenia:
 - Eutrofizacja, rozwój rekreacji (rzeczywiste w zlewniach rolniczych, potencjalne w zlewniach leśnych)

Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nymphaeion*, *Potamion* (3150)

- **Cele działań: Nie dopuścić do pogorszenia stanu siedliska**
- **Działania 1. Ochrona czynna:**
 - **Porządkowanie gospodarki ściekowej we wsiach nad jeziorami (Borki, Mazury, Szwałk, Łękuk, Orłowo, Kutry)**
- **Działania 2. Utrzymanie/modyfikacja metod gospodarowania**
 - **Gospodarka nawozami zgodna z dobrą praktyką rolniczą**
 - **Utrzymanie trwałych użytków zielonych, mokradeł, zadrzewień w rolniczej przestrzeni produkcyjnej**
- **Działania 3. Uzupelnianie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony:**
 - **Badania chemizmu jezior w celu określenia stopnia eutrofizacji**
- **Wytyczne do studiów/planów zagospodarowania:**
 - **Utrzymanie trwałych użytków zielonych, mokradeł, zadrzewień**

Zmienne-wilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*) (6410)

- Prawdopodobnie nie występują – płaty wskazane jako łąki trzęślicowe w inwentaryzacji siedlisk Natura2000 z 2007 r. to łąki wilgotne ze związków *Calthion* i *Filipendulion*

Świeże łąki użytkowane ekstensywnie

Arrhenatherion(6510)

- Nie wymienione w SDF
- Występowanie: na południowym wschodzie, nieduże powierzchnie na glebach mineralnych, często na wzgórzach/ zboczach, często jako grunty nie użytkowane
- Ocena:
 - Powierzchnia: U1? (zarastanie, intensyfikacja gospodarki)
 - Struktura i funkcja: U1? (sukcesja, gatunki przechodzące ze zbiorowisk ruderalnych, napiaskowych)
 - Szanse zachowania: U2? (przemiany w rolnictwie)
 - Ogółem: U2?
- Zagrożenia:
 - Zaniechanie użytkowania
 - Zbyt intensywne użytkowanie

Świeże łąki użytkowane ekstensywnie

Arrhenatherion(6510)

- **Cele działań: Zachować siedliska i poprawić ich stan**
- **Działania 1. Ochrona czynna:**
 - Promocja programu rolno-środowiskowego
- **Działania 2. Utrzymanie/modyfikacja metod gospodarowania**
 - Ekstensywne użytkowanie w ramach programu rolno-środowiskowego
- **Działania 3. Uzupełnianie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony:**
 - Inwentaryzacja?
- **Wytyczne do studiów/planów zagospodarowania:**
 - Utrzymanie trwałych użytków zielonych

Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe) (7110)

- ***Siedlisko priorytetowe***
- **Występowanie: kilka małych płatów w centralnej i południowej części puszczy**
- **Ocena:**
 - Powierzchnia: U1 (zarastanie – sukcesja)
 - Struktura i funkcja: U1 (ubogie w gatunki, zarastające, niektóre kiedyś były drenowane)
 - Szanse zachowania: U1
 - Ogółem: U1
- **Zagrożenia:**
 - Rzeczywiste - naturalna sukcesja w kierunku boru bagiennego
 - Potencjalne - zmiany stosunków wodnych, eutrofizacja w wyniku zmian w zagospodarowaniu otoczenia (np. użytkowanie rębne)

Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe) (7110) c.d.

- **Cele działań: powstrzymanie niekorzystnych zmian związanych z naturalną sukcesją**
- **Działania 1. Ochrona czynna:**
 - Usunięcie części nalotu/podrostu brzozy, sosny i świerka
 - Sprawdzenie stosunków wodnych i ewentualne powstrzymanie odpływu wody
- **Działania 2. Utrzymanie/modyfikacja metod gospodarowania:**
 - Rezygnacja z użytkowania rębnych drzewostanów okalających torfowiska
- **Działania 3. Uzupelnianie stanu wiedzy:**
 - Analiza fitosocjologiczna znanych płatów
 - Poszukiwania i identyfikacja dotąd nieznanymi płatów
- **Wskazania do studiów/planów zagospodarowania: brak (w przypadku znalezienia nieznanymi płatów – odpowiednie zapisy ochronne)**

Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuzerio-Caricetea*) (7140)

- **Występowanie:** na obrzeżach niektórych torfowisk wysokich
- **Ocena, Zagrożenia, Cele działań, Działania – jak w przypadku torfowisk wysokich**

Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion*

- Powstaje na nagim płytkim torfie na wilgotnych piaskach na obrzeżach torfowisk i oligotroficznych jezior
- W SOOS prawdopodobnie nie występuje; jeżeli jest obecne, to w postaci bardzo małych płatów w powiązaniu z torfowiskami wysokimi i przejściowymi

Grąd subkontynentalny *Tilio-Carpinetum* (9170)

- **NAJWAŻNIEJSZE ZBIOROWISKO SOOS**
- **Występowanie: siedliska Lśw, LMśw, Lw, LMw (ok. 77% powierzchni lasów w granicach PZO)**
- **Poza *Tilio-Carpinetum* także grąd zboczowy *Tilia cordata-Acer platanoides***
- **Ocena:**
 - Powierzchnia: FV
 - Struktura i funkcja: U1/U2
 - Szanse zachowania: U1/U2
 - Ogółem: U1/U2

Grąd subkontynentalny

Tilio-Carpinetum (9170) c.d.

- **Zagrożenia (potencjalne/rzeczywiste?):**
 - **Nadmierny udział świerka**
 - **Rębnie I-III w dobrze zachowanych grądach (chodzi nie tylko o drzewa, ale i o runo)**
 - **Sztuczne odnowienia i selekcja ukierunkowane na ograniczenie udziału graba i lipy - drzew niezbyt cennych, ale podstawowych w dobrze wykształconym grądzie**
 - **Zbyt mały/malejący (?) udział starych drzewostanów**
 - **Wprowadzanie w odnowieniach modrzewia,**
 - **Pozostawianie zbyt małego odsetka drzew do naturalnej śmierci**

Grąd subkontynentalny

Tilio-Carpinetum (9170) c.d.

- **Cele działań:** Poprawa stanu i zwiększanie powierzchni zbiorowisk grądowych przez zwiększenie roli naturalnej sukcesji w gospodarce leśnej
- **Działania 1. Ochrona czynna:** niepotrzebna
- **Działania 2. Utrzymanie/modyfikacja metod gospodarowania:**
 - Przebudowa drzewostanów z nadmiernym udziałem świerka
 - Możliwie szerokie stosowanie w dobrze wykształconych grądach rębni stopniowych złożonych o długim/bardzo długim okresie odnowienia
 - Pozostawianie większego odsetka drzew do naturalnej śmierci
 - Zmniejszenie w ramach trzebieży presji na graba i lipę tam, gdzie udział tych gatunków jest za mały
- **Działania 3. Uzupelnianie stanu wiedzy:**
 - Zdjęcia fitosocjologiczne (do celów monitoringu)
- **Wskazania do studiów/planów zagospodarowania:** niepotrzebne

Bory i lasy bagienne (91D0)

- ***Siedlisko priorytetowe***
- **Zbiorowiska:**
 - **sosnowy bór bagienny (*Vaccinio uliginosi-Pinetum*) (Bb) – mało w SOOS**
 - **borealna świerczyna bagienna (*Sphagno girghensonii-Piceetum*) (BMb) – dużo w SOOS**
 - **sosnowo-brzozowy las bagienny (Dryopteridi thelyperidis-Betuletum pubescentis) (BMb) - ?? występowanie niepewne**
- **Występowanie: obniżenia terenu z oligotroficznymi lub mezotroficznymi glebami torfowymi, częściej we wschodniej części puszczy**
- **Ocena:**
 - **Powierzchnia: U1? (powolny spadek – mineralizacja torfów, wiatrołomy)**
 - **Struktura i funkcja: U1 (ubogie w gatunki, zarastające, niektóre kiedyś były drenowane)**
 - **Szanse zachowania: FV**
 - **Ogółem: U1**
- **Zagrożenia:**
 - **Mineralizacja torfów i sukcesja w kierunku *Quercus-Piceetum* (jegieł)**
 - **Wiatrołomy, gradacje owadów)**

Bory i lasy bagienne (91D0)

- **Cele działań: Zachowanie zbiorowisk w stanie niepogorszonym przez ograniczanie naturalnych zagrożeń**
- **Działania 1. Ochrona czynna:**
 - **Działania na rzecz zachowania właściwych stosunków wodnych**
- **Działania 2. Utrzymanie/modyfikacja metod gospodarowania:**
 - **Pozostawienie bez użytkowania**
- **Działania 3. Uzupełnianie stanu wiedzy:**
 - **Badania stosunków wodnych jako podstawa do planowania ewentualnych działań**
- **Wskazania do studiów/planów zagospodarowania: niepotrzebne**

Łęgi jesionowo-olszowe

Fraxino-Alnetum(91E0-3) c.d.

- ***Siedlisko priorytetowe***
- **Występowanie: doliny cieków wodnych, niskie brzegi jezior**
- **Ocena:**
 - **Powierzchnia: FV**
 - **Struktura i funkcja: FV (U1 ze względu na zamieranie jesionów?)**
 - **Szanse zachowania: FV**
 - **Ogółem: FV (U1?)**
- **Zagrożenia:**
 - **Rębnie zupełne w olsach (w praktyce łągi olszowe i olsy często się przenikają, a zabagnione łągi olszowe są pod względem gatunkowym w zasadzie tożsame z olsem porzeczkowym)**
 - **Zmiany stosunków wodnych (osuszanie, ale i podtapianie, np. przez bobry)**

Łęgi jesionowo-olszowe

Fraxino-Alnetum(91E0-3) c.d.

- **Cele działań:** Zachowanie zbiorowisk w stanie niepogorszonym przez ograniczanie naturalnych zagrożeń
- **Działania 1. Ochrona czynna:**
 - Działania na rzecz zachowania właściwych stosunków wodnych
- **Działania 2. Utrzymanie/modyfikacja metod gospodarowania:**
 - Użytkowanie ograniczone do odślaniania naturalnych odnowień
 - Chronić jesiony; stymulować naturalne odnowienia jesionu
 - Usuwać gatunki obce (klon jesionolistny)
- **Działania 3. Uzupełnianie stanu wiedzy:**
 - Badania stosunków wodnych jako podstawa do planowania ewentualnych działań
- **Wskazania do studiów/planów zagospodarowania:** niepotrzebne

Gatunki zwierząt i roślin będące przedmiotem ochrony w SOOS

- **Żubr**
- **Mopek**
- **Bóbr**
- **Wilk**
- **Wydra**
- **(Nocek łydkowłosy?)**
- **(Żbik?)**
- **Rzepik szczeciniasty**
- **Lipiennik Loesela (?)**

Monitoring realizacji PZO

- Informacje do RDOŚ od podmiotów odpowiedzialnych za realizację działań ochronnych, np.
 - Roczna informacja ARiMR o zasięgu programu rolnośrodowiskowego
 - Informacja nadleśnictw o sposobach uwzględnienia PZO w planach urządzenia lasu (w prognozie OŚ)
 - Sprawozdania OPZ i innych podmiotów o realizacji projektów ochrony czynnej
 - Informacje PE o przebiegu znakowania linii energetycznych

Monitoring stanu przedmiotów ochrony

- Inwentaryzacja gatunków będących przedmiotami ochrony co 1, 3, 5 lub 10 lat, w zależności od aktualnej oceny stanu populacji

Przesłanki do sporządzenia planu ochrony

- Różnice między planem ochrony a PZO:
 - Plan ochrony na 20 lat
 - W planie ochrony można ustalać powszechnie obowiązujące reguły zagospodarowania (zabudowa, infrastruktura)
- Plan ochrony dla całego OSOP niepotrzebny i nierealistyczny (zwłaszcza ze względu na stopień złożoności i zmienność zadań w gospodarce leśnej – PUL sporządza się na 10 lat)
- Wskazany jest plan ochrony dla terenów nieleśnych

Przesłanki do sporządzenia planu ochrony

- Jeden z podstawowych zagrożeń dla OSOP i ochrony przyrody w kraju to brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
- Miejscowe plany są bardzo drogie
- Studia zagospodarowania przestrzennego i PZO mogą jedynie formułować wytyczne do miejscowych planów, ale nie wiążą inwestorów
- Plan ochrony może być tanią i skuteczną alternatywą regulującą zagospodarowanie i użytkowanie gruntów na terenach nieleśnych ważnych dla przyrody

Zmiana granic OSOP

- Włączyć rozlewisko Mazury